

SOU 2021:14

S2021/02787

REMISSVAR

Boende på (o)lika villkor

Autism- och Aspergerförbundet överlämnar härmed sitt remissvar över ovan rubricerat betänkande. Vi arbetar för att skapa bättre levnadsvillkor för personer med autism. Vår vision är ett samhälle där alla kan delta, där personer med autism möts med respekt och har bra livskvalitet genom hela livet. Förbundet representerar omkring 18. 000 medlemmar och bland dessa finns personer med egen funktionsnedsättning, närstående och personer som är professionellt verksamma inom området.

6. Den enskildes ekonomiska situation

Autism- och Aspergerförbundet välkomnar att utredningen djupare redogjort för hur den ekonomiska situationen ser ut för enskilda individer med funktionsnedsättning såsom autism. Den genomsnittliga disponibla inkomsten för personer med funktionsnedsättning är lägre än för den övriga befolkningen. För personer med boende med särskild service enligt LSS är den ekonomiska situationen ofta särskilt svår. Många personer med funktionsnedsättning har som utredningen konstaterar sin inkomst från socialförsäkringen. Den ska många gånger ge en långvarig, ibland livslång, försörjning. Har man aldrig haft en arbetsinkomst får man aktivitets- eller sjukersättning på den så kallade garantinivån, vilket ger en väldigt låg inkomst. En hög hyra därtill i en bostad enligt LSS gör att många individer lever under mycket knappa ekonomiska förhållanden. De ekonomiska fyllnadsstöden utgör ett lapptäcke av olika lösningar för att individen ska klara av att betala sin hyra. Många behöver även kompletterande ekonomiskt stöd som ofta ges från anhöriga för att klara livsuppehållet. Förbundet genomför regelbundet en stödenkät för att se hur förbundets medlemmar upplever samhällets olika stöd som ges till personer med funktionsnedsättning. År 2020 uppgav en fjärdedel att de erhöll kompletterande ekonomiskt stöd från anhöriga.¹

¹ Enkäten. <https://www.autism.se/media/fsjlywmd/enk%C3%A4t-om-st%C3%B6dinsatser-2020.pdf>

Det allmänna har inte en totalöversikt över den enskildes ekonomiska situation. Det är olika regelverk, myndigheter och system. Samhället kan idag därför inte möta de åtaganden som finns i LSS, tex att personer med funktionsnedsättning ska ha goda och jämlika levnadsvillkor där man tänker in den ekonomiska aspekten.

8. Dagens avgifts- och hyressättning

I dag är målet att individer med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att leva och bo så likt andra människor som möjligt. Genom LSS har kommunerna fått ett ansvar för att planera och tillhandahålla bostäder till personer med funktionsnedsättning. Det är i bostaden man normalt tillgodoser sina mest elementära behov och bostaden är för de flesta människor, tillsammans med arbetet, den plattform från vilken man skapar relationer med andra människor och deltar i samhällslivet. Många personer med omfattande funktionsnedsättningar tillbringar en stor del av sin dag i det egna hemmet. Därför är bostaden många gånger ännu mer betydelsefull för personer med funktionsnedsättning.

Hyror för boenden enligt LSS ligger på en i relativa termer mycket hög nivå. LSS instiftades för att ge personer med omfattande funktionsnedsättningar goda levnadsvillkor. I propositionen till LSS uttalas att en person *inte ska ha merkostnader på grund av sitt funktionshinder*.² Denna princip fick sitt uttryck i avgiftsbestämmelserna i LSS. Insatserna enligt LSS ska vara avgiftsfria med några få undantag. Avgift för bostad enligt LSS är ett sådant undantag. Denna avgift skulle, enligt lagens förarbeten, vara skälig och inte överstiga kommunens självkostnader. Kommunen ska se till att den enskilde har tillräckliga medel kvar för sina personliga behov. Tillämpningen av dessa bestämmelser har dock helt och hållet förbigåtts, mycket på grund av diverse prejudicerande domar. Idag tillämpas hyreslagens regler i alla kommuner. Detta innebär att personer som bor i gruppbostad får betala hyra för gemensamma utrymmen, oavsett om man nyttjar dessa eller ej.

10. Utgångspunkter och allmänna överväganden

10.2.1 Bostadsmarknaden – utmaningar

Autism- och Aspergerförbundet instämmer i utredningens bedömning att bostadssituationen för dem som har behov av en bostad med särskild service enligt LSS behöver inkluderas och synliggöras i det större perspektivet. Personer som bor i bostäder enligt LSS är en grupp av individer som är på ett flertal sätt har marginaliserats. Förbundet vill även betona att det är en grundläggande mänsklig rättighet är att kunna bo var man vill, det gäller dock inte alla. Personer som har en bostad med särskild service enligt LSS kan tvingas flytta mot sin vilja. Som utredningen konstaterar så är det en brist på bostäder enligt LSS i flertalet kommuner varvid vissa kommuner väljer att köpa plats i en bostad i en närliggande kommun. När lediga platser uppstår i hemkommunen kan denna besluta att den som placerats i en annan kommun ska flytta ”hem”. Detta sker trots att målet med LSS är att

² Proposition 1992/93:159 s. 99.

den enskilde ska kunna leva som andra och att verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet, samt att den enskilde i största möjliga utsträckning skall ges inflytande och medbestämmande över de insatser som ges.

11. Överväganden och förslag

11.1 & 11.2 Behov av åtgärder för att boendet i en bostad med särskild service inte ska innebära merkostnader samt olika alternativ för att den enskilde inte ska få merkostnader för sitt boende

Autism- och Aspergerförbundet anser att utredningen gjort en korrekt bedömning gällande att det finns stora skillnader vid hyressättning, kommunala subventioner och annat stöd när det gäller bostad med särskild service enligt LSS. Detsamma gäller bedömningen att tillgång till gemensamhetsutrymmen, vård och stöd som är en del av insatsen bostad med särskild service enligt LSS, har betydelse för bostadens bruksvärde och att det utgör en merkostnad.

Autism- och Aspergerförbundet ser positivt på utredningens förslag att kompensera den enskilde för de merkostnader som är kopplade till att bo i en bostad med särskild service enligt LSS. Redan 2008 föreslog regeringens LSS-kommitté en utredning om huruvida personer med funktionsnedsättning har merkostnader på grund av sin funktionsnedsättning. Frågan är med andra ord inte ny och förbundet har under många år, genom sitt intressepolitiska arbete, fört fram problematiken med att merkostnadsprincipen inom LSS på olika sätt urholkats över tid. Att inte ha merkostnader är en viktig funktionsrättslig princip, som i praktiken inte gäller för de ca. 30 000 personer som har en LSS-bostad. Vidare är en fungerande personlig ekonomi ett viktigt led till ett självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta inbegriper att den enskilde ska kunna ha en bostadskostnad som är rimlig i förhållande till inkomsten.

11.3 Kompensation till den enskilde inom ramen för merkostnadsersättningen

Autism- och Aspergerförbundet tillstyrker utredningens förslag att den som beviljats insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS och bor i en sådan bostad ska ha rätt till merkostnadsersättning för boende med 30 procent av prisbasbeloppet per år. Vid beräkningen av merkostnadernas storlek, i det fall man även har andra merkostnader, ska boendet i en bostad med särskild service enligt LSS anses ge merkostnader om 25 procent av prisbasbeloppet per år. En kompensation för merkostnader kopplade till kostnader för bostaden kommer att göra skillnad för privatekonomin och ge en förutsägbarhet vilket skapar trygghet för den enskilde. Samma sak gäller för anhöriga vilka många gånger är behjälpliga och delaktiga i den berörda individens ekonomi. Förbundet vill dock påpeka vikten av att själva ansökningsförfarandet avseende ersättningen är enkelt och lättillgängligt för den enskilde.

11.6 Höga hyror och brist på bostäder och valmöjligheter

Förbundet instämmer i utredningens bedömning att ett statligt investeringsstöd skulle underlätta byggandet och på så sätt kunna bidra till att minska det stora underskott på LSS-bostäder som i dag finns i många kommuner. Det handlar inte endast om att öka antalet bostäder utan även om att fler typer av bostäder med olika inriktningar behövs t ex med fokus på autism. Detta för att kunna tillgodose målgruppens behov på rätt sätt. Ett statligt investeringsstöd liknande det som finns för bostäder för äldre skulle öka på byggandet och därmed också valmöjligheten för enskilda individer. Ett sådant stöd bör ligga i paritet med det stöd som givits för bostäder för äldreboende.

11.8 Stödmaterial för en ökad likvärdighet

Autism- och Aspergerförbundet bifaller förslaget att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram och tillgängliggöra ett stödmaterial som beskriver hur man kan arbeta med hyressättning och andra frågor som rör ekonomin för dem som bor i en bostad med särskild service enligt LSS. Många mindre kommuner har idag behov att köpa platser i LSS-bostäder i angränsande kommuner på grund av att mindre kommuner sällan planerar och genomför byggande av LSS-bostäder. Dessa kommuner har ett stort behov av att kunna få stöd i planeringen för att kunna tillgodose personer med funktionsnedsättnings rätt till bostad. Förbundet har god kännedom om vilka ekonomiska dilemman en person med autism kan ha som bor i en bostad enligt LSS och bidrar gärna till det föreslagna stödmaterialiet.

11.9 Ikraftträdande och informationsinsatser

Förbundet instämmer i utredningens förslag att de nya reglerna ska träda i kraft den 1 januari 2023. Vidare instämmer förbundet i att Försäkringskassan ska utforma och genomföra tillgängliga informationsinsatser riktade till dem som bor i bostad med särskild service enligt LSS. Förbundet vill starkt betona att sådan information tas fram i samråd med funktionshinderorganisationer som Autism- och Aspergerförbundet så att det säkerställs att informationen är korrekt anpassad.

11.10 Uppföljning och utvärdering

Förbundet instämmer i förslaget att uppföljning samt utvärdering av utvecklingen av merkostnadsersättningen bör ske för att säkerställa att förslagen fått tilltänkt effekt samt att dessa vid behov revideras.

Förbundsordförande

Ulla Adolfsson

Gm Maria Sivall

Maria.sivall@autism.se